

ברכות השחר כשהי' ער בלילה או שהשכים קודם אור היום

ברכות ס, א

כי מתער אומר אלהי נשמה ... כי שמע קול תרנגולא לימא ברוך אשר נתן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה, כי פתח עיניה לימא ברוך פוקח עורים, כי תריץ ויתיב לימא ברוך מתיר אסורים, כי לביש לימא ברוך מלביש ערומים, כי זקיף לימא ברוך זוקף כפופים, כי נחית לארעא לימא ברוך רוקע הארץ על המים, כי מסגי לימא ברוך המכין מצעדי גבר, כי סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי, כי אסר המיינה לימא ברוך אוזר ישראל בגבורה, כי פריס סודרא על רישיה לימא ברוך עוטר ישראל בתפארה.

שוע"ר סי' ד

יג אם היה ניעור כל הלילה צריך ליטול ידיו מיד כשיאור היום, אע"פ שבכל הלילה לא הסיח דעתו משמירת ידיו כגון שהניחן בבתי ידים, אעפ"כ צריך ליטול ידיו מן הכלי בלא ברכה כשיאור היום, מפני שאפשר דכשתקנו חכמים נטילת ידים בכל שחר מטעם שנתבאר בסעיף אי' לא רצו לחלק בין ישן דנעשה בריה חדשה ללא ישן כלל.

יד המשכים קודם עמוד השחר ונטל ידיו טוב שיחזור ויערה על ידיו ג' פעמים כדינם כשיאור היום מפני שאפשר שלילה היא גורמת שישרה רוח רעה על הידים אפילו בלא שינה.

שוע"ר סי' ו

א אע"פ שמדינא דגמרא א"צ לברך ברכת אשר יצר אלא כשעשה צרכיו, מכל מקום נהגו העולם לברך בכל שחרית תיכף אחר ברכת על נטילת ידים ברכת אשר יצר, לפי שבכל יום נעשה האדם בריה חדשה לכן שייך לברך בכל יום ויום אשר יצר את האדם בחכמה.

ז ברכת אלהי נשמה אינה סמוכה לברכת אשר יצר, שהרי מיד שניעור משנתו צריך לברך אלהי נשמה מדינא דגמרא, ואשר יצר אינו צריך לברך עד שיעשה צרכיו.

שוע"ר סי' יח

ו מאימתי מברך על הציצית יש אומרים משיכיר בין תכלת שבה ללבן שבה, שנאמר וראיתם אותו משעת ראייה והכרת התכלת מתחיל החיוב. ויש אומרים דשעת ראייה נקרא משיעלה עמוד השחר.

שוע"ר סי' ל

א לילה זמן תפילין הוא מן התורה ... אבל חכמים אסרו להניח תפילין בלילה מפני שהוא זמן שינה וגזירה שמא ישכח וישן בהם, ואסור לישן בתפילין מטעם שיתבאר בסי' מ"ד, ולכן אף לאחר שעלה עמוד השחר שהוא יום לכל המצות האמורות בתורה אסור להניחן עד שתגיע עת קימה משינה לרוב בני אדם, דהיינו עד שיאיר היום בכדי שיראה את חבריו ברחוק ד' אמות.

שוע"ר סי' מו

ז כל ברכות השחר אם לא נתחייב באחד מהן כגון שלא שמע קול תרנגול או שלא הלך או שלא לבש או שלא חגר (או שהיה ניעור כל הלילה ולא הוצרך להעביר חבלי שינה מעיניו), יש אומרים שאותה ברכה שלא נתחייב בה לא יאמרנה...

ויש אומרים שאפילו לא נתחייב בהן כלל יברך כולן כסדרן, מפני שאין הברכות על הנאת עצמו בלבד אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם, ואם הוא אינו נהנה אחרים נהנין. וכן המנהג פשוט ואין לשנות.

שוע"ר סי' מז

ז יש אומרים שברכת התורה היא כברכות השחר שלא תקנו אותן אלא פעם אחת ביום ... וכשישן שינת קבע והשכים קודם עלות השחר צריך לברך ... ברכות השחר זמן הוא ג"כ קודם אור היום מיד שניעור משנתו.

ואם היה ניעור כל הלילה ... צריך לברך כשיאור היום כמו שאר ברכות השחר שנוהגין לברך אע"פ שלא נתחייב בהן.

ט המשכים קודם אור היום יכול לברך כל סדר הברכות, חוץ מברכת הנותן לשכוי בינה ... שימתין מלאמרה עד שיאור היום. ואם שמע קול תרנגול יכול לברך הנותן לשכוי בינה מיד אחר חצות לילה.

שוע"ר סי' נח

ב (זמן קריאת שמע של שחרית) מן התורה הוא משעלה עמוד השחר שאז מקצת בני אדם רגילים לקום ממטתם ... וחכמים עשו הרחקה וגדר ותקנו שלא יקרא לכתחלה עד שעה שדרכן של רוב בני אדם לקום ממטתם דהיינו שיאיר היום כל כך עד שיראה את חבירו ברחוק ד' אמות ויכירנו.
ו אין להקדים לומר יוצר אור כל כך בהשכמה עד שיכיר עכ"פ בין תכלת ללבן.

שוע"ר סי' פט

א זמן התפלות הוא כזמן התמידין שתמיד של שחר זמנו מתחיל משעלה עמוד השחר שהוא אור הנוצץ מהחמה במזרח מהלך ד' מילין קודם נץ החמה, אלא שהיו ממתנינים עד שהאיר כל פני המזרח עד שבחרון לפי שפעם אחת באו לידי טעות על ידי שעלה מאור הלבנה ודימו שהוא אור הנוצץ במזרח בשחר.

שוע"ר סי' תפח

ג וכל היום כשר לקריאת ההלל מעמוד השחר עד צאת הכוכבים.

שוע"ר סי' תקפח

א זמן תקיעת שופר ביום ... מעלות השחר עד צאת הכוכבים.

פסקי הסדור סדר הנטילה

א אם ניעור כל הלילה או שהיה ישן פחות פחות מסי נשימות לא שרתה עליו רוח הטומאה כלל, ואינו צריך ליטול ידיו ג' פעמים כי אם פעם אחת לתפלה, ולא יברך על נטילת ידים ולא ברכת אלהי נשמה.

פסקי הסדור הלכות ברכות השחר

כל הברכות הללו מברך אפילו לא נתחייב בהן כגון שניעור כל הלילה ולא פשט בגדיו ולא לבש אחרים, אלא שאם ניעור כל הלילה ולא נתחייב בהן אינו מברך אלא אחר שיעלה עמוד השחר, אבל אם ישן בלילה ונתחייב בהן יכול לברך מיד שנתחייב בהן ובלבד שיהיה מחצות לילה ואילך.

ואם ניעור כל הלילה ושמע קול תרנגול מחצות ואילך יכול לברך הנותן לשכוי בינה, אבל על שמיעה שקודם חצות לא יברך אלא ימתין עד אחר שיעלה עמוד השחר.

בתשעה באב וביום הכפורים אין אומרים ברכה זו [שעשה לי כל צרכי].

ברכת התורה .. מי שישן בלילה מברך בקומו מחצות הלילה ואילך, ואם ניעור כל הלילה מברך כשיאור היום, כמו כל ברכת השחר.

פסקי הסדור הל' ציצית

אין לברך על הציצית בשחר עד שיכיר בין תכלת שהיתה בציצית ללבן שבה. ויש אומרים שהוא כדי שיראה את חבירו הרגיל ואינו רגיל ברחוק ד' אמות ויכירנו.

בדי השלחן סי' ה ס"ק יד

ונראה פשוט שהוא הדין נמי אם ישן בלילה לא יברך הנותן לשכוי אם לא שמע קול תרנגול עד שיעלה עמוד השחר אחרי שלא נתחייב בה, וכ"פ אדמו"ר בשו"ע סי' מ"ז מפורש. וניעור כל הלילה לרבותא נקט, דאפילו ניעור אם שמע קול תרנגול אחר חצות יכול לברך, דזמן חובת הברכה מתחלת מחצות ואילך.

אגרות קודש ח"ג אגרת תט

איך נוהגין כשניעור כל הלילה באמירת ברכות ענט"י ואלקי נשמה - הוראה לרבים שאין אומרים וכמש"כ בסדור אדה"ז. ומובן שאפשר לשמוע ממי שישן (הוראה בחשאי - לאומרם. כן שמעתי מכ"ק מו"ח אד"ש).